

MARTÍ DOMÍNGUEZ

La poinsettia de Maria

LLOSA

M'agrada entretenir-me fullejant la botànica mariana, totes aqueixes flors i violes que acompanyen la Puríssima i el Nen, i un capficat i emboirat Sant Josep. Entre els meus llibres preferits destaca l'obra de Mirella Levi d'Ancona *The garden of the Renaissance. Botanical symbolism in Italian painting*, un treball monumental on analitza des del punt iconològic el significat de cada planta. És un esforç de molts anys, on apareixen lliris i assutsenes, conval·làries i corniols, roses i maduixes, violetes i roselles, margarides i crisantems...

Siga com siga, la planta mariana per antonomàsia és l'assutsena. Sembla que a partir de la interpretació que féu Bernat de Claravall del passatge del *Cantar dels cantars* "Sicum liliū inter spinas", aquesta planta es va convertir en un símbol de la Immaculada Concepció. De vegades, els pintors confonien l'assutsena (*Lilium*) amb el lliri (*Iris*), i per això, com s'esdevé en moltes obres renaixentistes, és freqüent que totes dues compartesquen el gerro floral vora Maria. Al davant del dubte, els artistes sempre han tirat pel dret... És clar que aquest error també es troba entre els nostres escriptors: "lliri entre cards" va escriure Jaume Roig, quan potser més encertat hauria estat parlar d'assutsena.

També la rosa sense espines és planta mariana. Segons sant Ambròs, les roses cresqueren al cel molt abans que ho

feren a la terra. Després del pecat original, la rosa va arrelar a la terra, però amb espines, per tal de recordar als homes la seua malifeta i la seua eterna condemna. Per això Maria fou anomenada "rosa sense espines", perquè fou l'única persona exempta del pecat, i així en el poema de "De Beata virgine" podem llegir els bellíssims versos: "Rosa sine spina/ Genitrix es facta."

Ja veieu el complex canemàs que s'ententeix al voltant del simbolisme floral. Evidentment, l'home d'avui presta ben poca importància a tot aquest univers botànic, a tot aquest emmudit llenguatge de les plantes.

Tan sols això explica que una planta com la poinsettia s'haja convertit en la "flor de Pasqua". Aquesta eufòrbia que fou descoberta per Joel Roberts Poinsett, ambaixador americà a Mèxic, i que la va batejar amb el seu nom (tot i que científicament és coneguda com *Euphorbia pulcherrima*), és una planta verinosa, que pot provocar casos greus d'intoxicament. Si s'ingereixen les fulles es produeix una gastroenteritis aguda amb irritació de les mucoses de la boca i de l'esòfag, amb vòmits, diarrea, excitació, vertigen, deliri i sudoració profusa. Però també el simple contacte cutani pot causar erupcions inflamatòries i ampolles en la pell, i tot tipus de reaccions al·lèrgiques!

La seua relació amb Maria i amb la Nativitat ("Estrella de Nadal" li diuen els jardiners) tan sols s'explica pel color roig de les fulles (bràctees) distals, i per l'absurda obsessió que tenim els mediterranis a adoptar símbols aliens. Als Estats Units se celebra cada 12 de desembre el dia nacional de la poinsettia, que coincideix amb la mort del cèlebre ambaixador nord-americà. Però, tot i això, quan les veig en l'interior de les cases —de vegades fins i tot vora el pessebre— li vull descobrir una altra simbologia. Em plau imaginar que aquesta poinsettia representa l'amargor de l'embaràs de Maria i la sofrença que arrossegà durant la resta de la seua vida. *Genitrix es facta*, en efecte...
Salve, Regina!